

ОСНОВНИ АСПЕКТИ В ИКОНОМИЧЕСКАТА ТЕОРИЯ НА ЛАУРЕАТА НА НОБЕЛОВА НАГРАДА ДЖОУЗЕФ СТИГЛИЦ

Йово Иванов Йотов

Докторант към катедра „Национална сигурност“ в професионално направление Обществени комуникации и информационни науки, докторска програма „Организация и управление на информационни процеси“- УНИБИТ – Университет по библиотекознание и информационни технологии - София. Тема на дисертационния труд: „Организация и управление на информацията при либерализирането на финансовите потоци като съществена част от глобализацията в съвременното общество“.

***Резюме:** Реформите са източник на обновление и означават промяна на политиката, икономиката, обществото. Джоузеф Стиглиц не е реформатор, а нещо много повече – той е революционер, защото при революциите се променят и умствените нагласи на цялото общество. Необходим е нов начин на мислене във всички сегменти: от една страна - на богатата част, и от друга страна - на бедните слоеве на обществото, за да се реши глобалният проблем на човечеството, свързан с неравенството. Този проблем не е само политически, икономически и социален. Той е преди всичко морален. Неравенството не е проблем на капитализма на ХХ век, а е проблем на глобалното демократично общество на ХХІ век. В настоящия икономически модел наблюдаваме как „фалишивият капитализъм“ социализира загубите и приватизира печалбите, а несъвършената демократична политическа система игнорира всичко това. Проблемът е не*

дали можем да си позволим ДА направим нещо повече относно неравенството, а дали можем да си позволим да НЕ направим нещо за неравенството. Дискусията не е за премахване на неравенството – това би унищожило изначалния човешкия порив и стремежите за съграждане на по-добър живот на човека, той е за смекчаването му, за онзи здравословен баланс, който да дава жизненост, нови пориви за съзидание, нови надежди за вдъхновение. Настоящото „изкривено“ по същност неравенство застрашава жизнената природа на обществото. Главното послание в книгите на Джоузеф Стиглиц е голямото социално разделение и продиктуваното от това високо ниво на неравенството. Разделение в резултат не на неумолимите закони на икономиката, а от въпросите на водените политики на несправедливост и политиката на неравенството.

Ключови думи: Капитализъм, Глобално демократично общество, Неравенство, Социално разделение, Политика, Икономически модел, Реформа.

CRISIS OF LEADERSHIP IN THE CONTEXT OF THE NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF BULGARIA

Yovo Ivanov Yotov

PhD student at the Department of National Security in the professional field of
Public Communications and Information Sciences, doctoral program
"Organization and Management of Information Processes" - UNIBIT - University
of Library Science and Information Technology - Sofia.

Topic of the dissertation: "Organization and Management of the Information
during the Liberalization of Financial Flows as an Essential Part of the
Globalization in the Modern Society"

***Summary:** Reforms are a source of renewal and mean a change in politics, the economy and the society. Joseph Stiglitz is not a reformer, but much more - a revolutionary, because revolutions change the mental attitudes of society as a whole. A new way of thinking is needed in all segments – for the rich and for the poor sections of society, in order to solve the global problem of humanity related to inequality. This problem is not just political, economical and social. It is more about morality. Inequality is not a problem of the twentieth-century capitalism, nevertheless is more a problem of the global democratic society of the twenty-first century. In the current economic model, we see "false capitalism", socializing losses and privatizing profits, and the imperfect democratic political system ignores all this. The problem is not whether we can afford to do more about inequality, but whether we can afford not to do anything about inequality. The discussion is not about eliminating economical disbalance - it would destroy the original human urge to strive while building a better life for humankind, it is about mitigating it, in*

connection with the healthy balance that gives vitality, new impulses to create, new hopes for inspiration. The current "distorted" inequality threatens the vital nature of society. The main message in Joseph Stiglitz's books is the great social division and the high level of inequality dictated by it. Separation as a result not of the inexorable laws of economics, but of the issues of the pursued policies of injustice and of inequality.

Key words: *Capitalism, Global Democratic Society, Inequality, Social Division, Politics, Economic Model, Reform.*

В своето творчество и в икономическата си теория лауреатът на Нобелова награда Джоузеф Стиглиц¹ анализира и чертае перспективите за справяне с едно от най-сериозните предизвикателства, пред които е изправено съвременното общество.

Джоузеф Стиглиц не е реформатор. Реформите са източник на обновление и означават промяна на политиката, икономиката, обществото. Джоузеф Стиглиц е нещо много повече – той е революционер, защото при революциите се променят и умствените нагласи на цялото общество. Необходим е нов начин на мислене във всички сегменти: от една страна - на богатата част, и от друга страна - на бедните слоеве на обществото, за да се реши глобалният проблем на човечеството, свързан с неравенството. Този

---

¹ Джоузеф Юджийн Стиглиц е американски икономист, автор и професор в Колумбийския университет. Носител е на Нобелова награда от 2001 г. Бивш старши вицепрезидент и главен икономист на Световната банка. Той е може би най-известният съвременен икономист с леви убеждения и с критични виждания за глобализацията и икономистите на свободния пазар. Стиглиц играе важна роля и в политическата сфера. Той работи в администрацията на Бил Клинтън като председател на Съвета на икономически съветници между 1995 и 1997. Стиглиц е бил икономически съветник на президента Георги Първанов (2002-2006). Почетен доктор на Университета за световно и национално стопанство в София (2002).

проблем не е само политически, икономически и социален. Той е преди всичко морален. Неравенството не е проблем на капитализма на ХХ век, а е проблем на глобалното демократично общество на ХХІ век.

В настоящия икономически модел наблюдаваме как „фалшивият капитализъм“ социализира загубите и приватизира печалбите, а несъвършената демократична политическа система игнорира всичко това. Дори е налице тясно взаимодействие между съвременния ерзарц капитализъм и несъвършената глобална демокрация, което ще поражда не само разочарование, а ще бъде източник за бъдещи сериозни проблеми на обществото. Проблемът е не дали можем да си позволим *ДА* направим нещо повече относно неравенството, а дали можем да си позволим да *НЕ* направим нещо за неравенството. Дискусията не е за премахване на неравенството – това би унищожило изначалния човешкия порив и стремежите за съграждане на по-добър живот на човека, той е за смекчаването му, за онзи здравословен баланс, който да дава жизненост, нови пориви за съзидание, нови надежди за вдъхновение. Настоящото „изкривено“ по същност неравенство застрашава жизнената природа на обществото.

Книгите и икономическата теория на Джоузеф Стиглиц² не са теория на „нов вид социализъм“, защото е необходимо да се направи разграничението между „социализма“ като политическо понятие и „социалността“ като естествена функция на обществото. Джоузеф Стиглиц не разглежда и не приема, че единствената възможност и перспектива за финансов просперитет е икономически растеж, постигнат чрез засилване на социалното и глобално неравенство. Световният елит и бизнес трябва да търсят и открият моралните

---

² Сред най-известните книги на Джоузеф Стиглиц са „Голямото разделение“, „Цената на неравенството“, „Свободно падане“, „Еврото“. Джоузеф Стиглиц е автор на статии и есета, водещ на рубрики в най-известните печатни издания в Съединените щати, сред които „Ню Йорк Таймс“, „Винити Фаер“, „Вашингтон поуст“.

отговори на бъдещето си, което е свързано със социални инвестиции на трудовия пазар, работниците и служителите си за поставяне в разумни рамки на социалното неравенство. Моралното бъдеще не би трябвало да бъде функция на краткосрочните печалби и все по-остро разделение на социалните слоеве, тъй като неминуемо ще доведе не до някакъв нов тип революция, а би се очертала истинска обществена катастрофа.

Главното послание в книгите на Джоузеф Стиглиц е голямото социално разделение и продиктуваното от това високо ниво на неравенството в САЩ и останалите страни с установена демократична система на управление. Разделение в резултат не на неумолимите закони на икономиката, а от въпросите на водените политики на несправедливост и политиката на неравенството. Според Стиглиц съществува голямо разделение между много богатата прослойка, което се нарича „единият процент“, и останалата част на обществото. Хората от „единия процент“ имат различен стил и начин на живот, който поражда и различен егоистичен начин на мислене. Безпокойството все по-силно би следвало да обхваща и „единия процент“, тъй като икономическият растеж, от който зависи благосъстоянието им, е практически невъзможен и реално неосъществим, когато доходите на огромното мнозинство от обществото са във финансов застои и икономическа безперспектива.

Джоузеф Стиглиц остро критикува огромните мащаби на неравенството. Град Давос³ и ежегодната среща на световния политически и

---

³ Световният икономически форум в град Давос (на английски: *World Economic Forum, WEF*) е международна неправителствена организация със седалище в Женева, Швейцария. Създадена през 1971 г. от професора по икономика Клаус Шваб, организацията е най-популярна със свикваните ежегодно в Давос (планински курорт в Граубюнден, Алпите) срещи на световни икономически и политически лидери, интелектуалци и журналисти. Традиционно се провежда в края на януари – началото на февруари. На форума се обсъждат най-важните световни теми.

финансов елит е най-подходящото място, където може да се улови и почувства духът на времето и бъдещето. Новата световна общественно-политическа и икономическа система на глобализацията не зависи от времето днес, а от климата на епохата. Глобализацията - това е нарушаване на възможности. През 2008 г. финансовите и политически лидери говорят високопарно за глобалните процеси, технологичните перспективи, финансовия либерализъм в световния търговски обмен, високия икономически растеж. Но всичко това премълчава, че западният свят никога не е имал морален авторитет, за което говори колониалното минало и историческото робство, както и това, че все още се усеща желанието за нова доминация в бъдещото експлоатиране на природните и икономическите ресурси на голяма част от света. На годишната среща на световния елит в Давос през 2014 г. един автобус с 85 световни милиардери има толкова богатство, колкото имат около 3 милиарда души от човечеството. През 2015 г. броят на милиардерите е около 80, но разтърсващото е, че те вече притежават половината богатство на света. Прогнозата за 2016 г. е че този, така наречен от Стийглиц „един процент“ ще притежава толкова богатство, колкото останалите 99 процента, взети заедно.

Книгите на Джоузеф Стийглиц са тежка дискусия за икономиката на неравенството. Авторът разглежда неравенството като неумолимо следствие на законите на икономиката и резултат от политически решения. Според консервативните икономисти, в икономиката съществува дълга традиция, в която двата основни въпроса за производството и разпределението (въпросът за баницата и разпределението ѝ) могат да бъдат разделени. Работата на икономистите е ограничена, тя се състои в това, да се откриват начини да се увеличава размерът на общата „баница“. Печалбата, разпределението е въпрос на политика, където икономистите не вземат участие. Но в реалния

свят политиката и икономиката не могат и не трябва строго да бъдат разделени и разграничени, това практически е невъзможно. Но преплитането им води до порочния кръг, чрез който икономическото неравенство се превръща в политическо неравенство, което дава неконтролирана власт на парите. От което следва, че политическото неравенство на свой ред увеличава икономическото неравенство.

Джоузеф Стиглиц разглежда връзката на неравенството и финансовата криза от 2007-2008 г., в която САЩ и светът изпаднаха във „финансова изнемощялост“. В анализа си той категорично посочва, че двата фактора – неравенството и финансовата криза, са тясно преплетени. Неравенството недвусмислено допринася за настъпването на кризата, а кризата изостри съществено още повече неравенството и като допълнение забави стабилното възстановяване. Авторът посочва съществен пример как десетилетията след Втората световна война, Съединените щати и страните с установена демократична сиситема на управление отбелязват най-добрия си растеж. Но по-важното е, че това е растеж на всички, доходността на всички слоеве на обществото се увеличава и просперитетът е всеобщ. Доходите на по-бедните нарастват значително по-бързо и повече от доходите на богатите. Растящото неравенство, което е факт днес, не носи полза на никои прослойки на обществото. Пример е Китайската Народна Република. Въпреки съществуването на високи нива на неравенство и най-вече дефицит на демократично управление, икономиката на тази страна е извела окло 500 милиона души от бедност за четвърт век, докато процентът бедно живеещи в западния демократичен свят е нараснал стократно. Това поражда съществена опасност един политически модел като китайския, при който отсъстват демократични граждански права и свобода, да стане пример за подражание.

В своите книги и икономическата си теория Джоузеф Стиглиц разглежда четири взаимосвързани теми: голямото разделение и огромното неравенство в обществото; лошото икономическо управление; глобализацията; ролята на държавата.

Голямото разделение и водещото до това увеличаване на неравенството са основните макроикономически причини за икономическата криза от 2008 г. и последвалата я дълга изнемошялост в света от последното десетилетие. Глобализацията, въпреки безспорните достойнства за стимулиране на растежа, вследствие лошото управление увеличава и не намалява процесите на неравенство. Лошото управление на икономиката и лошото управление на глобализацията са тясно свързани с ролята на „единия процент“, притежаващ богатството на човечеството. Макар че политиката доста често е била съществена част от проблемите на човечеството и обществото, само политически могат да се намерят верните решения за бъдещето, пазарът сам по себе си не може да го направи. Неограничените пазари ще водят до още повече монополна власт, повече злоупотреби, повече неравностойни търговски отношения.

Пътят е реформа на демократичната сиситема, засилване отговорността на политиката и държавата пред всички членове на обществото, за да се изведат интересите на всички хора. Това би било малката стъпка, за да се поправи голямото разделение и възстановяване благосъстоянието на цялото общество. Намаляването на неравенството е въпрос на морал, ценности и добродетели, то би дало безценни живителни сили на съвременното глобално общество и би оказало силно въздействие за запазване чувството за национална идентичност на всеки човешки индивид.

Безспорно една от ключовите причини, която играе основна задкулисна роля в цялостната политическа история - това е силната зависимост от финасирането на политическите кампании и партии. Всяка икономика има нужда от правила, арбитри, регулации. В съвременния свят правилата, арбитражите, финансовите регулации са функция на специалните интереси на „единия процент“. Все по-ясно е, че всичко това не допринася в дългосрочен план на тези специални интереси, но още по-лошото е, че те не носят полза и на националните интереси.

В своя прочута реч президентът Ейбрахам Линкълн⁴ заявява, че истинският смисъл на Гражданската война е да гарантира, че „управлението на народа, от народа, за народа няма да изчезне от лицето на земята“⁵. В своя статия Джоузеф Стиглиц прави алюзия на тези мъдри думи: “На единия процент, от единия процент, за единия процент“. Демокрацията е нещо повече от свободни избори, това е неспирен процес и непрекъснато отстояване на права, свободи. Но демокрацията все повече изпълнява функцията на

---

⁴ Ейбрахам Линкълн, наричан Великият освободител, е шестнадесетият (4 март 1861 – 15 април 1865) президент на САЩ и е първият президент от Републиканската партия. Линкълн твърдо се противопоставя на робството, особено в новоприсъединените към Съюза територии и победата му на президентските избори през 1860 година допълнително поляризира нацията. Преди церемонията по встъпването му в длъжност седем южни щати се отцепват от САЩ и формират Конфедеративните американски щати като включват в границите си голям брой фортове и друга значима собственост. Тези събития скоро водят до Американската гражданска война, въпреки че самият Линкълн е твърдо против войната и лозунгът, под който преминава управлението му, е за обединяване на нацията. Линкълн оказва дълбоко и продължително влияние в политическите и обществени институции на САЩ.

⁵ Гетисбъргското обръщение е реч, изнесена от президента на САЩ Ейбрахам Линкълн в следобед на 19 ноември 1863 г. по случай посвещаването на Националното войнишко гробище в Гетисбърг, Пенсилвания, по време на Американската гражданска война, четири месеца и половина след решителната битка при Гетисбърг. Макар и кратка (10 изречения), продължила малко над две минути, речта на Линкълн впоследствие придобива известност като една от най-великите речи в американската история.

собствената си тирания и всички избори на практика узаконяват авторитарното управление на „единия процент“ и по същество се лишава индивидът от гражданските му права и най-вече да определя живота си чрез правото му за гласуване. Опорочената демокрация и нейната несъвършена система за избор и гласуване е все по близо и се свежда до компрометираното: „един долар, един глас“, отколкото до вдъхновяващото: „един човек, един глас“, което от своя страна ще поражда тежко разочарование както в политическата, така и в икономическата сфера.

Безспорен е принципният факт, че неравенството се засилва неимоверно. Спорът е около значението му. Десницата намира, че неравенството в основата си е нещо хубаво, богатите получават повече, но същото става и с по-бедните. Този извод крие сериозна доза фалшивост и неточност. Левицата смята че разширяващото се неравенство изисква елементарна справедливост – защо толкова малко притежават толкова много, а толкова много притежават толкова малко. Но в една епоха, ръководена от подивелия и полудял в гонене на печалбата пазар, където самата справедливост е стока, която се купува и продава, този аргумент се отхвърля като израз на благочестива сантименталност. Поставяйки сантименталностите настрана, би следвало да се заключи, че богатият „един процент“ не съществува във вакуум. Той се нуждае от функционираща икономическа страна и жизнено общество, за да поддържа положението си. Силно неравните общества не функционират ефективно, а икономиките им не са стабилни, ефективни и силни. Историята сочи недвусмислено и вече се наблюдават наченки в съвременното общество, че идва един момент, когато неравенството провокира икономическо и гражданско безредие за цялото общество и богатият „един процент“ също плаща и ще плаща висока цена.

Джоузеф Стиглиц посочва и разглежда причините за високото ниво на разделение и нарастване на неравенството.

Сред първите причини е потреблението. Когато твърде много пари се концентрират на върха на обществото, потреблението спада. Този процес на концентрация намалява потреблението. Един от изходите и способите да се снижи този процес е прогресивно данъчно облагане на богатата прослойка. Защото когато една малка богата група – „единият процент“, с определени интереси притежава икономическа и политическа власт, тя успява да прокара своите интереси и политики, които носят бързи и големи печалби в настоящия момент, вместо да носят полза за обществото и в бъдеще.

Друг съществен проблем е проблемът с честността. За да работят усърдно, хората е необходимо да бъдат мотивирани с честност и почтеност. Честността освен въпрос за заплащане и доходи, е преди всичко въпрос за чувство и усещане. Като ключова страна на честността може да бъде разгледано наличието на възможности. Липсата на възможности отключва много пасиви. Индивидите не разгръщат своя потенциал и пропиляват най-ценния си актив – таланта си. Като следствие настъпва ерозия на чувството за идентичност и ще се повлияе икономическата система, защото ще се разградят връзките, които сплотяват хората като семейственост, общност, нация и народ.

Следващ проблем, посочен от Джоузеф Стиглиц, е недоверието. Сред най-озадачаващите неща в съвременната политическа икономия е: защо индивидите е необходимо да гласуват, тъй като изборът на когото и да било – кандидат, политик, политика, не зависи от гласа на отделния индивид? Идеите, насадени в „гражданската добродетел“ са, че да се гласува е отговорност на всеки член на обществото. Разглеждайки гражданската добродетел, авторът прави заключението, че тя е в отговорността да се

гласува. Но същевременно гражданската отговорност е крехко по съдържание и същност понятие. Ако съществува убеждението, че между политическата и икономическа система е налице предварителна съгласуваност и изборът е предизвестен, индивидите се чувстват освободени от гражданското си задължение да гласуват. Доверието между управляващите и гражданите се компрометира и изчезва, следва разочарование, отчуждение и най-лошото за демократичната система - недоверието е във възход. Защото доверието е изключително важно както в политиката, така и във финансовата и публичната сфера. Доста често се подценява доверието като фактор за функциониране на икономиката. Разширяващото се неравенство разяжда доверието и създава икономически свят, в който всички са губещи.

В своите анализи Джоузеф Стиглиц подробно разглежда реформирането на данъчната система. Добре устроената данъчна система може да създава условия за нещо много по-значимо в обществото от това да събира средства за бюджета – тя може да бъде център за подобряване на икономическата ефективност и да намалява неравенството, както и да се решават тежките социални проблеми като безработицата, здравеопазването, образованието и надвисналата опасност, застрашаваща човечеството, свързана с екологията.

Настоящата данъчна система на демократичните общества и общност прави нещо коренно различно. Никога не е съществувала „чисто“ капиталистическа, а налице е била „смесена“ икономическа система, като се разчита на държавата за инвестиции в образованието, технологиите и инфраструктурата. Една добре функционираща икономика изисква баланс и равновесие между обществения и частния сектор със значителни държавни инвестиции и адекватно функционираща система за социална защита, което би се постигнало с добре устроена данъчна система.

Джоузеф Стиглиц в съавторство с Майкъл Дойл⁶ сочат целта на устойчиво развитие на света 2015-2030 г., като се позовават на продиктувани от срещата на хилядолетието от 2000 г. и последвалата я Декларация на хилядолетието⁷, където се сочат цели като запазване на мира, защита на човешките права, защита на околната среда, специални нужди на Африканските страни, реформи в ООН⁸, както и декларацията от 2001 г., която формулира осемте цели за развитие на хилядолетието до 2015 г., които включват:

- изкореняване на крайната бедност и глада;
- въвеждане на всеобщо начално образование;
- равенство на половете и овластяване на жените;
- намаляване на детската смъртност;
- подобряване на майчиното здраве;

---

⁶ Майкъл Дойл е един от най-ярките представители на съвременния неолиберализъм, автор на книгата „Пътищата на войната и мира: реализъм, либерализъм и социализъм“ – 1997 г.

⁷ На 8 септември 2000 г. лидерите на държавите членки приемат Декларацията на хилядолетието на ООН след тридневно заседание в седалището на Организацията на обединените нации (Резолюция №A/RES/52/2)

⁸ Организацията на обединените нации (съкратено: ООН) е международна организация, създадена официално на 24 октомври 1945 г., когато уставът ѝ е ратифициран от 5-те постоянни страни членки на нейния Съвет за сигурност – Китай, СССР, САЩ, Обединеното кралство и Франция. Последниците от двете световни войни пораждаха желание у народите да *предпазят бъдещите поколения от бедствията* им чрез организация, която да съблюдава за мира и разбирателството между отделните народи и гарантира международната стабилност, като основна стъпка е осуетяването на сблъсъци на расова, етническа или държавна основа и по този начин да се предотвратява евентуален нов масивен военен конфликт. Именно в това се крие важността на ООН за историята на човечеството – да противостои на агресията, да установи приятелски отношения между нациите и да поддържа мира и сигурността на Земята.

- да се победят СПИН⁹, маларията и други болести;
- осигуряване на екологична устойчивост;
- да се разработи световно партньорство за развитие.

Авторите допълват своята „девета цел“: да се премахне крайното неравенство на национално ниво във всяка страна, като за това те предлагат две точки:

- до 2030 г. крайните неравенства в дохода да бъдат намалени във всички страни така, че доходът на най-горните 10%, след облагане да не надвишава дохода на най-долните 40% заедно с помощите;
- до 2020 г. във всяка страна да се създаде обществена комисия, която да оценява ефектите на социалните неравенства и да докладва за тях.

Когато Джузеф Стиглиц говори за глобализацията и съвременното лидерство, той стига до заключението, че докато САЩ са парализирани от инфантилните политически изблици на републиканците и неяснотата в действията на демократите, а Европа е заета с тежката перспектива за еврото и бъдещето си, все по-ярко се очертава липсата на лидер не само в западното демократично общество, но в целия свят. В последвалите години, когато се преминаваше от свят, който бе доминиран от две свръхсили към монополярен свят без лидер и вместо определения Г- 7, Г- 8, Г-20, по-уместно е да се говори за Г-0. Предизвикателството е, че обществото трябва да се научи да живее, да функционира и оцелява в този нов непознат свят.

---

⁹ Синдромът на придобитата имунна недостатъчност (СПИН) е заболяване на човешката имунна система, причинено от вируса на човешката имунна недостатъчност (ХИВ). Болестта прогресивно намалява ефективността на имунната система, правейки болния уязвим за опортюнистични инфекции и тумори. В наши дни СПИН има пандемичен характер, като през 2007 година броят на болните по света се оценява на 33,2 милиона души, а на жертвите на болестта – на 2,1 милиона души годишно, включително 330 хиляди деца. Над три четвърти от починалите са в Субсахарска Африка.

Един от съществените изводи, които могат да се направят, анализирайки Джузеф Стиглиц, се заключава в неговите думи, казани и написани преди 10 години, но изглеждат пророчески и в настоящия момент, когато светът изживява своите нови глобални кризи, свързани с пандемията от Ковид 19¹⁰ и разрастващата се криза от високите цени на енергийните ресурси: “Нашето неравенство – крайностите, до които е достигнало то, формите, които е придобило – не е неизбежно; то не е резултат от неизбежните закони на икономиката и физиката; то е въпрос на избор, на наши политики; а те на свой ред са резултат от политиката ни. Ние сме платили висока цена за това неравенство, цена, която усетихме остро през отминалото десетилетие с настъпването на кризата и нейните последици. Но това е цена, която ще плащаме с още по-големи лихви и в бъдеще, ако не променим политиките, които са я породили“.

През 1517 г. един проповедник на име Мартин Лутер¹¹ забива с ръждив пирон своите 95 тезиса, с които се противопоставя на безбожието и поставя

---

¹⁰ В края на ноември 2019 г. в град Ухан, Централен Китай, е идентифициран коронавирус, наречен SARS-CoV-2. Това става, след като без ясни причини през декември хора развиват пневмония, която не се повлиява от известните методи за лечение. Бързият и масов шок от коронавирусната пандемия и мерките за нейното овладяване доведоха глобална икономика до силно свиване. Според прогнозите на Световната банка глобалната икономика ще се свие с 5,2% през тази година. Това се явява най-дълбоката рецесия от Втората световна война насам, като най-голямата част от икономиките отбелязват спад на производството на глава от населението от 1870 г. насам, се казва в юнския доклад от 2020 г. на Световната банка за Глобалните икономически перспективи.

¹¹ Мартин Лутер е немски духовник и теолог, който поставя началото на протестантската Реформация. Енергичен опонент на възгледа, че освобождаването от божието наказание за греховете може да бъде откупено с пари, той се противопоставя на продавача на индулгенции Йохан Тецел със своите „95 тезиса“ от 1517 година. Отказът му да се отрече от тях по искане на папа Лъв X през 1520 година и на император Карл V по време на Вормската диета през 1521 година довежда до неговото отлъчване от папата и до обявяването му извън закона от императора.

началото на Реформацията¹². Смята се, че така се слага край на средновековния мрак и започва хуманният Ренесанс¹³ в изкуството, културата и живота на човечеството. Днес в съвременния глобален свят, където справедливостта също може да бъде купена и продадена и където в основна човешка морална ценност са се превърнали парите, е необходим нов Ренесанс и нов Мартин Лутер, който с ръждив пирон да забие своите 95 тезиса. За да оцелее човешкото общество, ние имаме нужда от много хора като Мартин Лутер, те ще дават новите идеи, пориви и надежди, които ще пораждат нашето вдъхновение за бъдещето. Един такъв гражданин на света, вдъхновител и новатор е Джоузеф Стиглиц.

---

¹² Реформацията е обществено-религиозно движение в Западна Европа, което довежда до обособяването на протестанството като отделно направление на християнството. Реформацията започва като опит за реформиране на Римокатолическата църква от духовници, които се противопоставят на някои нейни доктрини и практики, най-вече на продажбите на индулгенции и на симонията, продажба на църковни длъжности. Най-важната придобивка на Реформацията е свободният достъп на народа до Библията и сливането на християнското учение до нивото на всеки отделен вяраващ. Ударението върху личната връзка с Бог в лицето на Исус Христос и нуждата от собствено разбиране на Свещеното Писание освежава и съживява духовният живот на милиони християни. Реформацията преобразява коренно западната религиозна мисъл за последните пет века и повлиява изключително много върху развитието на западното икономическо мислене и развитие, което в много голяма част се основава върху протестантската етика. Реформацията изключително спомага за развитието на науката и богословието. Тя има огромно явление в духовно, социално и икономическо отношение, както Ренесанса и Просвещението.

¹³ Ренесансът, наричан също Възраждане, е културно движение, продължило приблизително от XIV до XVII век. То възниква във Флоренция в края на Средновековието, а през следващите столетия се разпростира в Западна, Централна и Северна Европа. В по-общ смисъл понятието Ренесанс се използва и за историческия период. Основните характеристики на културното развитие през Ренесанса са връщането към ценности и форми на гръцката и римската Античност в литературата, философията, науката и най-вече изкуството и архитектурата, развитието на линейната перспектива в живописа и постепенното реформиране на образователната система.

Източници и литература:

- Стиглиц, Джоузеф, книга „Голямото разделение“, издателство „Изток-Запад“ 2016 г., София, ISBN: 978-619-152-750-2
- Стиглиц, Джоузеф, книга „Цената на неравенството“, издателство „Изток-Запад“ 2014 г., София, ISBN: 978-619-152-339-9
- Стиглиц, Джоузеф, книга „Свободно падане“, издателство „ИнфоДар“ 2011 г., София, ISBN: 9789547614864
- Стиглиц, Джоузеф, книга „За еврото“, издателство „Изток-Запад“ 2016 г., София, ISBN: 978-619-152-937-6
- Линкълн, Ейбрахам, Гетисбъргското обръщение е реч, изнесена от президента на САЩ Ейбрахам Линкълн в следобедна на 19 ноември 1863 г.
- Световният икономически форум в град Давос – официален сайт <https://www.weforum.org/>
- Организация на обединените нации – официален сайт <https://www.un.org/>
- Декларация на хилядолетието на ООН (Резолюция №A/RES/52/2) <https://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>
- Luther, Martin. Concerning the Ministry. // Bergendoff, Conrad (ed.) Luther's Works. Philadelphia, Fortress Press, 1958.
- Cameron, Euan. The European Reformation. 1991
- Encyclopedia Britannica, *Renaissance*, 2008, O.Ed.